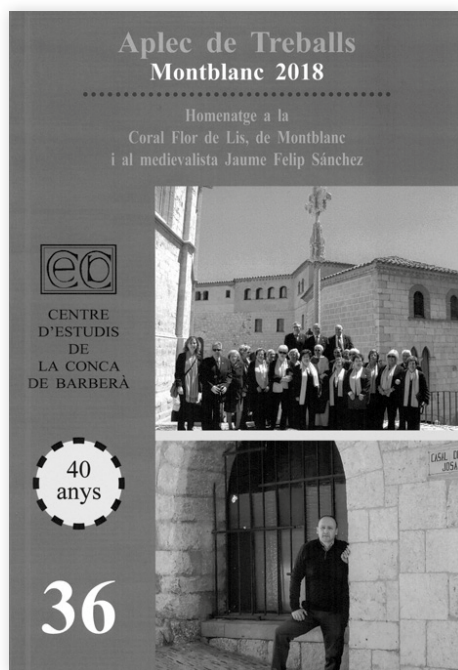


Els centres d'estudi amb arxius i museus

Josep M. Grau Pujol



La revista *Aplec de Treballs*, del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, coexisteix amb la revista electrònica *Podall*.

Dins el moviment associatiu a Catalunya, els centres d'estudis han desenvolupat un paper molt actiu, tant en la transició com en els inicis de la democràcia, pel seu treball per fomentar l'estudi i la divulgació de les ciències socials i naturals arreu del territori, amb

especial atenció a la recuperació de la història local i comarcal, que anys enrere les universitats obviaven i menystenien, de la mateixa manera que altres nivells inferiors de l'ensenyament oficial, a banda de defensar l'ús de la llengua pròpia.

Amb el traspàs de competències de Cultura a la Generalitat, a partir dels anys vuitanta es desplega la xarxa d'arxius i de museus a les capitals de comarca, a la vegada que molts ajuntaments de les ciutats també implanten el seu propi sistema. No oblidem tampoc l'esforç que en els anys foscos de la dictadura realitzaren a favor de la salvaguarda del patrimoni des dels llavors anomenats Museus-Arxius de Tortosa, Mataró o Montblanc, per posar uns exemples.

Alguns centres d'estudis es crearen a l'aixopluc d'un museu o d'un arxiu, o ambdós alhora, primer com una secció i després evolucionant cap a una personalitat jurídica pròpia, si bé en ocasions l'activitat principal era la de publicar una revista, com per exemple a Tàrrrega que des de l'any 1989 apareix anualment *Urtx*, amb finançament municipal, que ha fet

suplència a la desapareguda *Ilerda* editada per l'Institut d'Estudis Ilerdencs, de la Diputació de Lleida en abastar a més de l'Urgell altres comarques de Ponent. Aquest model d'unir esforços entre els museus i els arxius també és present a Sabadell (revista *Arraona*); a Tortosa l'Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre en col·laboració amb el Centre d'Estudis del Baix Ebre, a partir de 1995 publiquen la revista *Recerca*; a Solsona, l'Arxiu Comarcal i el Centre d'Estudis Lacetans, des del 2001 treuen a la llum *Oppidum*, revista cultural del Solsonès; a Terrassa el seu arxiu i el Centre d'Estudis Històrics de la ciutat compila la miscel·lània *Terme* (des de 1986); a Blanes l'arxiu municipal treu *Blanda* (des de 1998); a Tarragona el Cercle Guillem Oliver, des de 1989, es gestiona des d'un arxiu públic, primer el de la Generalitat (AHT) i després des del Municipal, amb l'edició de monografies i la revista *Kesse*; a Valls tot i existir diversos centres d'estudis com l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, l'Institut d'Estudis Vallencs o el Centre d'Estudis Alcoverencs, l'Arxiu Comarcal en el passat hi entrà en competència a través de la revista *Història et Documenta* (des

Estudis: relacions seus

de 1994). A Montblanc el Museu-Arxiu substituï el seu *Butlletí* en paper per una revista electrònica, *Podall* (des del 2001), la qual coexisteix amb l'*Aplec de Treballs* del CECB (fundat el 1978).

En d'altres indrets del Principat com a la Selva, les estretes relacions entre el seu Arxiu Comarcal i el Centre d'Estudis d'Estudis Selvatans faciliten l'aparició periòdica dels *Quaderns de la Selva* (des de 1984). Aquest esperit cooperatiu entre centres d'estudis i arxius també es repeteix a Figueres (*Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*), a la Bisbal d'Empordà (*Estudis del Baix Empordà*), a Manresa (*Dovella*), a Falset (*Lo Violí*) i a nivell local a Constantí (*Estudis de Constantí*), per posar unes mostres significatives.

En els períodes de crisi econòmica es veu més la necessària unió d'esforços entre societat civil i administracions, no sols pel tema de finançament, sinó també per aprofitar els migrats recursos humans. En alguns municipis o comarques els tècnics d'un arxiu, d'un museu o d'una biblioteca poden esdevenir uns veritables promotors culturals ja que, sense oblidar les seves funcions, ajuden a articular o a consolidar

els centres d'estudis del seu àmbit geogràfic. Som conscients que en el territori la casuística és molt diversa i que al final es tracta de persones, amb més o menys empatia, i fins i tot una petita minoria pot utilitzar els seus càrrecs públics en benefici propi (personalismes) o practicar un cert clientelisme. A l'era

«A l'era d'internet és fonamental que en els webs institucionals dels arxius i museus hi figurin els enllaços dels centres d'estudis i de les seves revistes consultables en obert a RACO»

d'internet és fonamental que en els webs institucionals dels arxius i museus hi figurin els enllaços dels centres d'estudis i de les seves revistes consultables en obert a RACO. En alguns llocs els centres d'estudis s'han creat abans que els arxius i segueixen dinàmiques

independents, sense interferències. Els reptes dels centres d'estudis en aquest segle XXI són la continuïtat i la regularitat, la millora dels continguts (sigui en disseny o qualitat dels articles) i una major visibilitat de les publicacions que comporti una major valoració i concienciació entre la societat. Malauradament avui dia encara hi ha fortes desigualtats dels centres d'estudis entre comarques; les de Girona estan més avançades i és on precisament la universitat ha entès el seu veritable paper i importància.

Al Camp de Tarragona encara manquen determinades infraestructures culturals i alguns centres d'estudis durant molts anys han hagut de fer suplència, tant a nivell d'arxiu, biblioteca o de museu, han omplert buits que no feien les regidories de cultura i això amb uns pressupostos més baixos gràcies al voluntarisme. Per la part que us toca a vosaltres, al Centre d'Estudis Riudomencs, amb qui col·laboro habitualment, que els vents us continuïn sent favorables i que pugueu continuar tenint un centre d'estudis tan potent i amb una revista, aquesta, *Lo Floc*, tan acurada en forma i continguts. »